

مقدمه ای بر جهان بینی اسلامی

جهان بینی

- نوع برداشت و طرز فکری که یک مکتب در باره جهان و هستی عرضه می کند
- انواع حکمت از نظر حکما
 - حکمت نظری — دریافت هستی آنچنان که هست
 - حکمت عملی — دریافت خط مشی زندگی آنچنان که باید
- جهان شناسی و جهان شناسی
 - جهان شناسی همان جهان بینی بوده و به مسئله شناخت مربوط است
 - جهان احساسی به حواس مربوط است و در این زمینه بسیاری از حیوانات از ما برتر هستند

سه گونه جهان بینی بر اساس منبع الهام

- جهان بینی علمی
 - علم مبنی بر دو اصل است
 - فرضیه
 - زمون
 - با اثبات فرایض جدید فرایض قدیمی از میدان خارج می شود
 - بزرگترین مزیت — دقیق و جزئی بودن
 - نارسایی — محدود به آزمون بودن | جایی پیش میرود که قابل آزمون باشد
 - جهان کهنه کتابی است که سر و تهش نامشخص است
 - این جهان بینی مقدمه عمل است
- جهان بینی فلسفی
 - دقت و مشخص بودن جهان بینی علمی را ندارد
 - متکی بر سلسله اصول بدیهی و غیرقابل انکار است و با استدلال پیش می رود
 - عام و دربرگیرنده است
 - این جهان بینی چهره کلی جهان را مشخص می کند
 - مثل جهان بینی علمی مقدمه عمل است
 - یا به حیات انسان معنا ندهد یا او را پوچ می کند
 - این نوع جهان بینی با جهان بینی فلسفی وحدت قلمرو دارد بر خلاف جهان بینی علمی
 - زحمت معرفت نسبت به مبدا با جهان شناسی فلسفی متفاوت است
 - در جهان بینی اسلامی متن مذهب با استدلال رنگ فلسفی به خود گرفته است
- جهان بینی مذهبی
 - جهان بینی اسلامی یک تکع جهان بینی عقلانی و فلسفی است
 - زیت این نوع جهان بینی
 - ثبات و جاودانگی
 - عموم و شمول
 - قداست بخشیدن به اصول جهان بینی

معیار خوب بودن جهان بینی

- قابل اثبات و استدلال
- معنا دهنده به حیات و زندگی
- آرمانساز بودن
- تقدس بخش به اهداف
- تعهد آور

جهان بینی توحیدی

- تنها این نوع میتواند دارای جمیع خصائص مذکور باشد
- درک این که جهان از یک مشیت حکیمانه پدید آمده است
- نگرش از اویسی و به اویسی و تکمحوری عالم هستی
- با نیروی منطقی و علم و استدلال حمایت می شود
- جهان بینی اسلامی در واقع همین جهان بینی توحیدی است

جهان بینی واقع گرا

- اسلام دینی واقع گراست
- اسلام یعنی تسلیم شدن در برابر حقائق و واقعیت ها
- عدا واقعیت مطلق و مبدا هستی — انسان موجودی واقعیت گراست و به این امر فطرتا باور دارد
- محدودیت — همه کائنات به مکان و زمان و فاصله های محدودند
- وابستگی — وجود هر موجود زنجیر وار وابسته به موجودی دیگر است
- هیچ موجودی قائم به ذات خود نیست
- نیازمندی — وابستگی خود مبین نیازمندی است
- نسبیت — اگر بگویم مثلا فلان چیز قدرتمند است یعنی در مقایسه با قدرت انسان قوی تر است

صفات خداوند

- ثبوتی — صفاتی که خاص خداوند است مانند قدیر و عادل
- سلبی — صفاتی که خدا را از آنها منزّه میدانیم مثل ظلم و ضعف و نیازمندی

ما بر اساس صفات سلبی و ثبوتی خدا را تسبیح و ثنا می گوئیم

یگانگی خداوند

- متعدد بودن خداوند ناشی از ضعف است و ضعف خود از صفات سلبیه است
- جهان ما یک کانون دارد و تکمحوری است

عبادت و پرستش

- نوعی رابطه خاضعانه و ستایشگراییانه در قبال خداوند
- فقط برای خدا جایز است والا دچار شرک می شویم
- انواع پرستش
 - قولی — جمله ها و ادکار
 - عملی — قیام و رکوع و غیره

مراتب و درجات توحید

- توحید ذاتی
 - شناخت ذات حق به وحدت
 - شناخت به مبدئیت و اولویت
 - منزه از تصور دویی بودن
- توحید صفاتی
 - درک و شناسایی ذات حق به یگانگی عینی با صفت و یگانگی صفات با یکدیگر
- توحید افعالی
 - کل دنیا و کائنات نتیجه اراده و مشیت خداست
 - خداوند در اراده و فاعلیت خود یگانه است
- توحید در عبادت
 - از نوع بودن و شدن است و عملی است
 - یگانه مرستی خداوند است

نظرات پیرامون یگانگی انسان

- نظریه ماتریالیستی
 - تنها به ماده می اندیشد و برای روان اصالتی قائل نیست
 - میگوید مالکیت ما را در جوامع انسانی به من تنزل داد
 - باید مالکیت را از میان برد
- نظریه ایده آلیستی
 - تنها به روان و درون انسان و رابطه اش با نفس او می اندیشد
 - میگوید جمع عامل تفرقه است
 - مالکیت انسان را به قهقرا نبرده بلکه مملوکیت این ذلت را به بار آورده
 - تعلق انسان به اشیا باید بریده شود
- نظریه رئالیستی
 - تعلق انسان به اشیا را مسببی برای این بریدگی میدانند
 - جان مایه اش این است که انسان نه روان مطلق است نه روح مطلق که این مطابق نظر اسلام است

مراتب و درجات شرک

- شرک ذاتی
 - این که قائل به چند خدایی در جهان باشیم
 - سبب ایجاد فرقه هایی در جامعه به ازای هر خدا
- شرک در خالقیت
 - برخی خدای یگانه را پذیرفته بودند اما خلقانی را در کنار خدا متصور بودند
 - نقطه مقابل توحید افعالی است
 - برخی از مراتب این شرک خفی است نه جلی
 - موجب خروج از جرگه اسلام نیست
- شرک صفاتی
 - به دلیل دقیق بودن عامه دچارش نمیشوند
 - اشاعره به این نوع شرک دچار شدند
- شرک در پرستش — پرستش بت و دریا و خورشید و غیره که شرک جلی است

مرز بین شرک توحید

- بحث سر وجود داشتن یا نداشتن شین یا مخلوق دیگری نیست
- باید اراده الهی را تنها عامل بدانیم که سایه افکن بر وسائل است

صدق و اخلاص

- هر چه ایمان قوی تر باشد نفوذ خداشناسی در انسان بیشتر است
- ایمان و پرستش به طریق مذکور فقط برای خداوند متعال جایز است

غیبت و شهادت

- جهان بینی توحیدی جهان را مجموعه ای از غیب و شهادت میدانند
- انواع غیب
 - نسبی فردی که در تهران است اصفهان برایش غیب است و برعکس
 - عدم توانایی کلی برای اشراف به آن — مطلق
- غیب و شهادت حکم جسم و سایه را دارند
- جهان غیب جهانی است که از آن آمدیم و جهان آخرت جهانی است که به آن میرویم